

PREDKLADACIA SPRÁVA

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky predkladá na rokovanie vlády Slovenskej republiky návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „návrh zákona“).

Účelom predloženého návrhu zákona je v podmienkach Slovenskej republiky vytvoriť národný preventívny mechanizmus (ďalej len „NPM“) v zmysle ustanovení Opčného protokolu k Dohovoru OSN proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len „opčný protokol“). Slovenská republika podpísala opčný protokol dňa 14. decembra 2018. Uznesením vlády SR č. 414/2018, ktorým vláda SR súhlasila s podpisom opčného protokolu, súčasne uložila ministrovi spravodlivosti úlohu vykonať právnu analýzu opčného protokolu a v prípade potreby predložiť na rokovanie vlády návrh potrebných legislatívnych úprav na zabezpečenie vykonávania opčného protokolu. Práve predkladaným návrhom zákona sa finalizuje splnenie tejto úlohy.

Cieľom opčného protokolu je podľa čl. 1 zaviesť systém pravidelných návštev vykonávaných nezávislými medzinárodnými a národnými orgánmi na miestach, kde sú ľudia pozbavení ich slobody, v záujme predchádzania mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej ako „zlé zaobchádzanie“) pričom v zmysle čl. 4 sa táto pôsobnosť týka aj iných zariadení, vrátane súkromných, ktoré tam umiestnené osoby nemôžu svojvoľne opustiť, napríklad z dôvodu odkázanosti na poskytovanie starostlivosti.

Osoby obmedzené na slobode, či už de iure alebo de facto, sú vystavené zvýšenému riziku zlého zaobchádzania. Zlému zaobchádzaniu sa nedá úplne zabrániť, avšak zavedením účinných kontrolných mechanizmov je možné mu predchádzať alebo aspoň znižovať pravdepodobnosť jeho výskytu. Kontrola sa považuje za účinnú, ak je vykonávaná systematicky, s preventívnym účinkom a ktorá sa nezameriava výlučne na dodržiavanie formálnej zákonnosti, ale sleduje predovšetkým hľadisko dôstojnosti podmienok v zariadeniach a zaobchádzanie s tam umiestnenými osobami v zmysle medzinárodných záväzkov vyplývajúcich zo zmlúv o ľudských právach. Dôležitým predpokladom účinnosti kontroly je tiež zaistenie jej plnej funkčnej a inštitucionálnej nezávislosti na kontrolovaných subjektoch a ich nadriadených orgánoch.

Opčný protokol zavádza dvojzložkový systém prevencie zlého zaobchádzania. Na medzinárodnej úrovni zriadil medzinárodný mechanizmus - Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu Komisie proti mučeniu, ktorého úlohou je vykonávať kontrolné návštevy v miestach, kde sú držané osoby obmedzené na slobode v zmluvných štátoch. Na národnej úrovni zaväzuje zmluvné štáty zaviesť jeden alebo viac obdobných mechanizmov. Tieto mechanizmy nemajú nahrádzať existujúce štátne orgány vykonávajúce kontrolu alebo dohľad, ale ich dopĺňať.

Predkladateľ pristúpil k rozdeleniu tejto právomoci medzi tri už existujúce orgány ochrany ľudských práv, ktoré pôsobia v Slovenskej republike po tom, ako návrh zákona, ktorým sa táto pôsobnosť zverovala výlučne verejnému ochrancovi práv, v rámci medzirezortného pripomienkového konania nemal dostatočnú podporu (LP/2021/391). Postavenie národného

preventívneho mechanizmu v zmysle čl. 3 opčného protokolu sa tak predloženým návrhom zákona zveruje do pôsobnosti verejného ochrancu práv, komisára pre deti a komisára pre osoby so zdravotným postihnutím. Verejný ochranca práv ako orgán ochrany základných práv a slobôd s ústavnou silou bude plniť koordinačnú úlohu pre túto oblasť tak, ako to vyžaduje podvýbor pre prevenciu v prípade, že sa pôsobnosť NPM delí medzi viaceré inštitúcie. Navrhovaným zákonom sa vecná pôsobnosť všetkých troch inštitúcií rozširuje o právomoc vykonávať systematické návštevy miest, v ktorých sa nachádzajú osoby obmedzené na slobode de iure alebo de facto, pri ktorých budú zisťovať, ako sa s osobami na týchto miestach zaobchádza. Cieľom navrhovanej právnej úpravy je posilniť ochranu týchto osôb pred zlým zaobchádzaním. Predkladateľ zdôrazňuje, že žiadna z inštitúcií nebude mať ani naďalej rozhodovacie alebo sankčné právomoci. Svoju činnosť budú vykonávať len prostredníctvom svojich už existujúcich oprávnení (v niektorých prípadoch spresnených touto novelou na účel odstránenia akýchkoľvek pochybností).

Zvolené inštitúcie vybavené navrhovanou pôsobnosťou v zmysle predloženého návrhu zákona budú spĺňať kritéria kladené opčným protokolom na vnútroštátne preventívne mechanizmy, a preto po ratifikácii opčného protokolu nebude nutné uskutočňovať ďalšie kroky na jeho implementáciu.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná a zákonmi a súčasne je v súlade s právom Európskej únie.

Návrh zákona bude mať negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy, ktorý je však rozpočtovo zabezpečený a pozitívny sociálny vplyv. Návrh zákona nebude mať vplyv na informatizáciu spoločnosti, na podnikateľské prostredie, na životné prostredie, na služby verejnej správy pre občana, ani na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.

S ohľadom na dĺžku jednotlivých štádií legislatívneho procesu, ako aj s ohľadom na skutočnosť, že na výkon novej právomoci v zvolených inštitúciách bude potrebné prijať nových zamestnancov, bola účinnosť prekladaného návrhu zákona stanovená od 1. marca 2023.

Návrh zákona bol predmetom riadneho pripomienkového konania od 20. júna 2022 do 11. júla 2022.

Návrh zákona nie je predmetom vnútrokomunitárneho pripomienkového konania.